

Un exemple de millora de la metodologia docent i de l'avaluació dels aprenentatges en l'assignatura Llatí i Cultura Clàssica

Gemma Puigvert i Planagumà

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana

gemma.puigvert@uab.cat

Recepció: 13/1/2009

Resum

En aquesta contribució, s'hi presenten els resultats d'un projecte d'innovació docent que va permetre crear unes pàgines docents interactives pensades per a l'assignatura Llatí i Cultura Clàssica de la titulació d'Humanitats, però d'ús possible en altres assignatures del futur grau en Estudis Clàssics.

Paraules clau: Llatí i Cultura Clàssica, espai europeu d'educació superior (EEES), TIC.

Abstract

This article presents the results of a research project on innovative teaching methodologies. Interactive teaching webpages were created to be used in the subject Latin and Classical Culture, inscribed in the Humanities Degree, although the materials created can also be used in other subjects of the future Classical Studies Degree that is currently under development.

Key words: Latin and Classical Culture, European Higher Education Area (EHEA), IT.

Sumari

Introducció	Descripció del treball realitzat:
El nou marc educatiu: l'EEES	el disseny de les pàgines docents
Antecedents en innovació docent	Resultats acadèmics dels darrers cursos
Objectius	Reflexions finals
Descripció de l'assignatura	Bibliografia
	Accessos d'interès

Introducció

Com a contribució al volum d'homenatge dedicat a la professora Rosa Araceli Santiago, i en agraïment no només a la seva tasca investigadora sinó també docent, volem oferir els resultats d'un projecte que va finalitzar l'any 2007 i que va ser finançat per l'AGAUR¹. Es tracta d'unes pàgines que inclouen continguts teòrics, materials audiovisuals, bateries de preguntes d'autocorrecció, selecció de textos d'autors grecs i llatins amb la traducció corresponent, etc. L'assignatura per a la qual ha estat creat aquest portal és una matèria obligatòria de primer curs de la titulació d'Humanitats, però el producte resultant és extrapolable al llatí obligatori de primer curs que s'imparteix a totes les filologies de la UAB, exceptuant l'anglesa, i a algunes assignatures del primer cicle de la titulació de Filologia Clàssica. No cal dir que també en serà per a totes les assignatures de llatí i cultura clàssica dels primers cursos dels nous graus.

Pensem que aquestes pàgines docents poden ser d'interès per al professorat de llengües clàssiques i, en general, per a qualsevol persona amant de la cultura a la qual pertanyen. Estan pensades bàsicament com a suport per a assignatures de primer cicle de la Facultat, tot i que també poden ser utilitzades per professorat de secundària i de batxillerat.

El nou marc educatiu: l'EEES

L'adaptació dels estudis universitaris actuals a l'espai europeu d'educació superior (EEES) suposa un incentiu per reflexionar sobre les estratègies d'ensenyament-aprenentatge que afavoreixen el desenvolupament de les competències pròpies de cada matèria. La titulació d'Humanitats de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), on s'imparteix com a matèria obligatòria de primer curs l'assignatura Llatí i Cultura Clàssica (12 crèdits homologats = 9 crèdits ECTS), ha participat en el pla pilot subscrit el curs 2004-2005 amb l'aleshores Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI) de la Generalitat de Catalunya.

En el nou sistema es plantejava un gran repte, no només per al professorat, sinó també per a l'alumnat, ja que, de la concepció tradicional basada en les hores lectives (de docència), es passava a una concepció centrada en l'aprenentatge dels estudiants i en un nou còmput de la càrrega curricular. Segons indica l'Agència Nacional de Evaluación de la Calidad y de la Educación (ANECA) s'empra «la unidad de valoración de actividad académica en la que se integran armónicamente tanto las enseñanzas teóricas y prácticas, otras actividades académicas dirigidas y el volumen de trabajo que el estudiante debe realizar para superar cada una de las asignaturas» (ANECA, 8). S'estimen unes 1.600 hores per curs, si es treballen 40 setmanes durant 40 hores. Unes 25-30 hores de feina equivalen a un crèdit del Sistema Europeu de Transferència de Crèdits (ECTS) i les 1.600 hores estimades

1. AGAUR 2005MQD 00208: *Millora de la metodologia docent i de l'avaluació de l'aprenentatge en l'assignatura Llatí i Cultura Clàssica.*

per a un curs equivalen a 60 crèdits. A la UAB, un crèdit ECTS equival a unes 25 hores de treball de l'estudiant. La superació de 180 crèdits ECTS dona lloc a l'obtenció d'un títol propi expedit per la UAB i que possibilita l'accés als màsters programats en universitats estrangeres.

El nou espai europeu, lluny d'angoixar-nos, hauria de ser un pretext més per continuar reflexionant sobre objectius, mètodes i resultats.

Antecedents en innovació docent

En aquest sentit, el treball que es presenta aquí s'emmarca en una tradició que singularitza l'àrea de Filologia Llatina de la UAB com a senyera en la investigació sobre didàctica de la llengua llatina a Catalunya i a Espanya. Els primers intents per aconseguir una millora en l'aprenentatge de la llengua llatina per part dels estudiants es remunten a l'any 1976, amb l'experimentació d'un material, aleshores molt nou, que finalment fou publicat i difós per l'ICE de la UAB en 2 volums: *Introducció al Llatí 1* (Bellaterra, 1982) i *Introducció al Llatí 2* (Bellaterra, 1983).

Uns quants anys més tard, i fruit de la necessitat de disposar de nous materials adequats per als estudiants ja formats amb el batxillerat LOGSE, s'elaborà un nou llibre, *Introducció a l'estudi de la Llengua Llatina* (Bellaterra, 1998), que s'utilitza encara a totes les aules de primer curs (titulacions de Filologia Clàssica, Catalana, Francesa i Hispànica) de la Facultat de Lletres i en d'altres universitats. Aquesta proposta representava una transposició didàctica a l'ensenyament del llatí d'alguns dels principis bàsics de la lingüística funcional.

L'any 2000 naixia el nou portal de Filologia Llatina de la UAB dedicat a la didàctica del llatí des de diferents punts de vista (gramàtica, sintaxi, jocs o cinema) i dirigit per P. L. Cano: <http://antalya.uab.es/pcano/aulatin>.

Objectius

Els objectius proposats amb el disseny de les pàgines docents de l'assignatura Llatí i Cultura Clàssica eren els que detallem a continuació:

1. Adequar els continguts d'aquesta assignatura obligatòria als interessos dels estudiants de la titulació d'Humanitats i a les noves directrius que es desprenen del nou marc d'ensenyament superior.
2. Proporcionar als estudiants uns materials de tipus interactiu, basats en l'autoaprenentatge, l'autoavaluació i la tutoria a distància.
3. Aconseguir una millora en els resultats de l'aprenentatge dels estudiants de primer curs.
4. Avaluar certes habilitats, entre les quals trobem el raonament reflexiu i crític, la capacitat d'expressió escrita i oral, la capacitat de treballar en equip, etc., mitjançant petits seminaris i carpetes de curs o portafolis, sense deixar de banda, però, unes altres proves per avaluar els aprenentatges com ara proves d'assaig o de desenvolupament de temes, proves de llibre obert, proves objectives o tests, proves orals, proves pràctiques, tutories, etc.

Descripció de l'assignatura

L'assignatura Llatí i Cultura Clàssica és, com s'ha dit, una assignatura obligatòria de primer curs de 12 crèdits homologats (= 9 crèdits ECTS = 225 hores de dedicació de l'estudiant) que s'imparteix a la titulació d'Humanitats.

A causa del caràcter transversal d'aquesta titulació i de les condicions d'accés per poder-la cursar, els estudiants que s'hi matriculen són de procedència molt diversa:

- a) Procedents del batxillerat d'Humanitats —que són els que han rebut una formació més relacionada amb els continguts de l'assignatura.
- b) Procedents del batxillerat en Ciències Socials —que han rebut una formació molt deficitària o nul·la respecte al coneixement del món grecoromà.
- c) Procedents de les proves per a més grans de vint-i-cinc anys —amb un grau de maduresa i de cultura general superior, però amb deficiències greus pel que fa a coneixements específics. Cal dir que aquest col·lectiu ha crescut considerablement al llarg dels darrers cursos.
- d) Amb una titulació mitjana o superior humanística o científica que s'incorporen al segon cicle, però que han de cursar aquesta assignatura dins el bloc de complements de formació.

L'assignatura pretén dotar l'estudiant de les claus imprescindibles per entendre la civilització grecoromana en conjunt i, en la mesura que sigui possible, la llengua llatina. Amb aquest objectiu, té com a eix l'estudi panoràmic de la cultura romana emmarcada en el seu context històric i fa un èmfasi especial en l'aprenentatge dels gèneres literaris antics i en la transmissió de la llengua llatina i de la cultura antiga a Occident.

En acabar l'assignatura, l'estudiant ha de ser capaç de:

1. Fer el comentari d'un text aplicant els coneixements adquirits de caire històric, institucional, literari i cultural referits a la civilització romana —i, eventualment, grega.
2. Comentar fragments dels gèneres literaris llatins principals, relacionant-los amb el seu autor i assenyalant-ne les característiques més importants.
3. Explicar el procés de transmissió de la llengua i de la cultura clàssiques, relacionant-lo especialment amb la transmissió textual i amb el pas del llatí a les llengües romàniques.
4. Identificar la presència de la tradició clàssica en la literatura europea, en les arts plàstiques, en la música, etc., a partir dels casos estudiats.
5. Interpretar el significat bàsic d'un text llatí a partir del coneixement que tingui de les llengües romàniques i d'un seguit de qüestions guia.

El curs contempla sessions teòriques i sessions tipus seminari que no només permeten analitzar amb profunditat les obres de lectura obligatòria, sinó també el material audiovisual que ha servit de suport a l'exposició dels continguts.

L'estudiant ha de superar tres proves escrites, amb qüestions de correcció objectiva, d'assaig i diversos comentaris de text. I, alhora, ha d'elaborar un treball de curs individual (i exposició en grup, ja que els temes són compartits, tot i que amb enfocaments molt diversos) que és tutoritzat pel professor.

El quadre següent recull el sistema d'avaluació seguit en aquesta assignatura.

Procediment	Criteris d'avaluació	Pes
Exposició oral del treball escrit.	Expressió oral correcta. Capacitat de treball en equip i habilitat en les relacions interpersonals.	10%
Treball escrit.	Valoració del treball escrit (coherència en el desenvolupament, expressió adequada, maneig d'eines bibliogràfiques, originalitat).	30% (10% març + 20% maig)
Tres proves escrites.	Coneixements. Capacitat d'anàlisi. Capacitat de síntesi.	60% (20% + 20% + 20%)

Descripció del treball realitzat: el disseny de les pàgines docents

Gràcies a la revolució que ha significat en els darrers anys la introducció en la docència de l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC), no només s'han potenciat els estudis realitzats a distància, sinó que també s'ha començat a combinar el tradicional sistema d'ensenyament-aprenentatge amb el treball virtual, més enllà de les aules. Es pot considerar que existeix una gradació, des de la presencialitat absoluta a l'aula, passant per mètodes intermedis (la semipresencialitat i la semivirtualitat), fins a la virtualitat absoluta.

Les pàgines docents que es presenten serveixen de complement a l'assignatura i han estat pensades i creades amb aquest objectiu. No pretenem convertir l'assignatura en virtual —la presència a l'aula és indiscutible; no hem de perdre de vista que estem en una universitat presencial—, però sí oferir materials de suport a tots els estudiants, i en particular a aquells que, per raons diverses, en moments determinats del curs, no poden assistir a classe. Creiem que, amb aquest sistema, podem contribuir a millorar la qualitat de la docència.

Els materials que hi ha en aquestes pàgines estan distribuïts en tres apartats:

1. S'hi troben una bona part dels continguts teòrics exposats a classe (en classes magistrals o exposicions en petits seminaris), sempre acompanyats del material audiovisual corresponent.
2. S'hi inclou, com a complement als continguts, una selecció de textos que resulta, en certa manera, representativa, com a reflex de l'estil de cada escriptor i de les maneres que té d'entendre la creació literària i de practicar-la. S'hi adjunta sempre una traducció, perquè el nivell dels estudiants no ens permet, en molts casos, fer un aprofundiment del text original. A les classes, el paper del pro-

fessor es limita a acompanyar el procés de traducció. La traducció en profunditat d'un text es relega a un segon pla, vist el perfil d'estudiant que tenim al davant, que en cap cas no persegueix una formació filològica.

3. Per a cadascun dels temes proposats, hi ha diversos tests de correcció objectiva, perquè els alumnes puguin disposar, després de cada bloc temàtic, d'un material que en qualsevol moment pot convertir-se en un instrument d'autoavaluació i, per tant, de control del propi aprenentatge, ja que pretenem que, a partir d'ara, l'estudiant sigui un subjecte actiu en el procés d'aprenentatge i d'avaluació. Aquests tests són semblants als que després incloem en les proves de correcció objectiva, en les quals l'alumne ha de demostrar que no només coneix la resposta correcta, sinó que també és capaç d'argumentar per què ho és l'opció triada i per què no ho són les que ha descartat.

Amb el disseny d'aquestes pàgines docents, es pretén:

1. Que els estudiants millorin els seus coneixements sobre l'assignatura a través de la creació d'aquests materials interactius, basats en l'aprenentatge, l'autoavaluació i la tutoria a distància.
2. Que, a través de mètodes alternatius d'avaluació, com ara el treball en petits seminaris i, sobretot, el sistema de portafoli, millorin quatre competències transversals bàsiques (expressió oral i escrita, capacitat de treball en equip i capacitat de cercar informació a través de les noves tecnologies).
3. Una millora, en definitiva, dels resultats aconseguits i una disminució significativa en el nombre d'alumnes no presentats.

Les pàgines docents tenen l'adreça següent: <http://claudia.uab.cat:81>. En molts casos i per evitar possibles problemes legals, sobretot pel que fa referència a materials audiovisuals, es requereix la identificació de l'usuari. Els materials inclosos en aquestes pàgines seran accessibles a tots els estudiants prèvia assignació d'un nom d'usuari i d'una contrasenya.

Resultats acadèmics dels darrers cursos

Curs	Grup	No presentat	Total	% notes superades	% presentats	% no presentats
2002-2003	2	14	44	56,8%	68,2%	31,8%
2003-2004	2	20	53	56,6%	62,3%	37,7%
2004-2005	2	20	59	54,2%	66,1%	33,9%
2005-2006	2	14	41	51,2%	65,9%	34,1%
2006-2007	2	24	42	33,3%	42,9%	57,1%
2007-2008	2	18	50	71,88%	64,00%	36,00%

La dada més significativa, a partir de l'observació d'aquestes taules, és la millora del rendiment acadèmic dels estudiants a partir del curs passat, en què les pàgines docents ja van ser una realitat. Caldrà, però, veure quina és la tendència en els propers cursos i també si es pot rebaixar de manera significativa el nombre dels alumnes no presentats.

Reflexions finals

Si bé és cert que el procés de convergència europea ha suposat, per a les titulacions experimentals com la d'Humanitats, una oportunitat magnífica, no només per dissenyar una nova estructura de títol de grau, sinó també per reflexionar sobre el perfil de l'estudiant que volem formar i de quines competències el volem dotar perquè afronti el futur professional amb garanties d'èxit, també és cert que ha comportat una reflexió profunda sobre quines han de ser les estratègies docents que caldrà seguir en els propers anys. Pensem que la tan desprestigiada classe magistral ha de seguir tenint cabuda en la nova estructura, com també hi ha d'haver unes altres pràctiques docents, poc explotades en algunes titulacions, com ara les sessions de debat en petits grups, l'elaboració de treballs en equip, etc. Aquest tipus d'activitats ens ha de permetre fer un seguiment més acurat de les capacitats d'expressió oral dels nostres estudiants, una de les competències que hauran d'haver assolit en acabar el seu cicle formatiu. Per tot això, cal que la universitat es plantegi destinar recursos econòmics per a la millora de les infraestructures. Calen espais docents nous en llocs tan importants per a un estudiant d'Humanitats com és la biblioteca. També és necessària una revisió a fons de la normativa acadèmica, atès que, amb l'aplicació de l'avaluació continuada, esdevé incoherent el manteniment de la segona convocatòria del curs, ideada per realitzar i avaluar una sola prova. Una solució aparent és valorar en la segona convocatòria les proves no fetes o no superades en la primera, tot i que és qüestionable la utilitat d'aquest procediment d'avaluació de l'aprenentatge, ja que no es pot seguir el procés d'adquisició de competències.

L'assistència regular dels estudiants a les classes és convenient per progressar de forma continuada. Atès que hi ha casos molt variats (la nostra titulació n'és un exemple clar), caldria optar per la flexibilitat. Malgrat que l'absentisme afavoreix el fracàs acadèmic en la gran majoria de casos, alguns dels estudiants que compaginen l'estudi d'una matèria amb altres activitats laborals són capaços de gestionar el temps de què disposen i aconsegueixen un rendiment acadèmic excel·lent. És en aquest context que creiem que val la pena elaborar els materials d'ensenyament-aprenentatge bimodals.

Una altra de les qüestions que ens ha fet reflexionar moltíssim al llarg d'aquest procés ha estat l'estimació del temps invertit pels estudiants. No és una tasca fàcil d'avaluar, perquè varia en funció de nombrosos factors. Ni tan sols les enquestes d'avaluació realitzades als nostres estudiants ens han ajudat a resoldre els dubtes que teníem.

La incorporació d'innovacions en la docència, l'avaluació continuada, les tutories virtuals i el procés mateix de convergència europea suposen un considerable

esforç per part del professorat, tal com hem pogut deduir a partir de les enquestes realitzades també a aquest col·lectiu. L'increment de la dedicació docent és difícil d'estimar (abans el còmput basat en les hores de docència a l'aula era molt més fàcil), però serà necessari trobar la manera de valorar i reconèixer institucionalment l'impacte del canvi.

Si aquestes reflexions no es fan a tots els àmbits, difícilment abordarem el nou EEES amb garanties d'èxit.

Bibliografia

- CANO ALONSO, P.L.; CARBONELL MANILS, J.; GIL, C.-L.; LLARENA, M.; MARTÍNEZ GÁZQUEZ, J. (1982). *Introducció al llatí 1*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- CANO ALONSO, P.L.; CARBONELL MANILS, J.; GIL, C.-L.; LLARENA, M.; MARTÍNEZ GÁZQUEZ, J. (1983). *Introducció al llatí 2*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- CANO ALONSO, P.L.; CARBONELL MANILS, J.; MATAS BELLÉS, B. (amb la col.laboració de BARREDA PASCUAL, A.; CARBAJO MOLINA, F.; HERNÁNDEZ FERNÁNDEZ, J.S.; PUIGVERT PLANAGUMÀ, G.) (1998). *Introducció a l'estudi de la llengua llatina*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

Accessos d'interès

<http://claudia.uab.cat:81>.

Titulació d'Humanitats - Mozilla Firefox

Arxius Editar Ver Històric Observacions Preferències Ajuda

← → ↻ ↺ ↻ ↺ <http://claudia.uab.cat:81/jsp/da/representacio.asp>

Començar a usar Fire... Últimes notícies

Titulació d'Humanitats

Titulació d'Humanitats : Cultura clàssica

PRESENTACIÓ | PROFESSORAT | ASSIGNATURA | TEMES | CAPÍTOLS | MATERIALS (+) | BIBLIOGRAFIA | QUESTIONARIS (+)

Pàgines docents d'humanitats 29/02/2009

Benvinguts/-des,

Les pàgines que us oferim a continuació serveixen de complement a l'assignatura obligatòria "Llatí i cultura clàssica" de la titulació d'Humanitats de la UAB i amb aquest objectiu han estat pensades i creades.. No pretenem convertir l'assignatura en virtual -la presència a l'aula és indiscutible; no hem de perdre de vista que estem en una universitat presencial- però sí oferir materials de suport a tots els estudiants i en particular a aquells que, per raons diverses, en moments determinats del curs, no poden assistir a classe.

Els materials que presentem descriuen una part important dels canvis que hem hagut de fer a l'hora d'adaptar la nostra assignatura a crèdits europeus.

Terminado

Inicio Salida de entrada per... Conexión a TV y más... Titulació d'Humanitats... 11:09

Responsable del projecte

Gemma Puigvert i Planagumà

La responsable del projecte ha estat dinamitzadora del pla pilot DURSI seguit per la llicenciatura d'Humanitats durant els cursos 2004-2005, 2005-2006, 2006-2007 i 2007-2008. Ha estat també coordinadora de la titulació d'Humanitats i responsable d'un projecte concedit per l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU) per elaborar la *Guia per a l'avaluació de les competències en l'àrea d'Humanitats*, AQU-Catalunya, Barcelona, 2008. Actualment dirigeixo el projecte 2009 MQD-0081: *L'avaluació per competències en les activitats del nou grau en Estudis Clàssics*, finançat per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR), i en el qual participem els professors A. Alemany, A. Barreda, J. Carbonell, S. Giralt, J. Gómez Pallarès, M. Noguerol, M. Oller, J. Pagès i J. Pàmias.

Membres que han format part del projecte:

Francesc Carbajo, Joan Carbonell i Antoni Iglesias.